

PC–10011/NL

X–2/2111

PRINCIPLES OF HUMAN RESOURCE MANAGEMENT–301

(Semester–III)

Time : Three Hours]

[Maximum Marks : 60

Note : Section A is compulsory, consisting of 10 short answer type questions carrying 2 marks each. Attempt *two* questions each from Section B & C carrying 10 marks each.

SECTION—A

(Compulsory Question)

- I. Write brief answers of the following :
1. Explain briefly the objectives of human resource management.
 2. What is meant by preliminary interview?
 3. “The worth of test will be judged from its ability to reject unsuitable persons.” Comment.
 4. Explain briefly the process of Human resource planning.
 5. Discuss the barriers to effective selection.

6. Explain in brief the types of separations.
7. What are the reasons behind demotions?
8. Explain briefly the nature of grievances.
9. Discuss briefly how settlement of disputes is done?
10. What are the benefits of separations?

SECTION—B

- II. “An efficient recruitment process is an organization-specific sourcing model that aims to find the right fit for the right job at the right time.” Comment and discuss the process and sources of recruitment in detail.
- III. Explain in detail the concept of human resource planning. Discuss in detail the factors affecting human resource planning and the importance of human resource planning.
- IV. Explain the concept of orientation and induction. Discuss in detail the benefits and problems associated with orientation and induction.
- V. “A comprehensive job analysis is an essential ingredient in designing a sound human resource programme.” Comment and also discuss the techniques of Job description.

SECTION—C

- VI. “Transfers are used as a source of internal recruitment.” Do you agree? Discuss in detail the purpose behind transfers and also discuss the other issues related with transfers.

- VII. Explain in detail the term “Industrial relations”. Discuss in detail the approaches to industrial relations.
- VIII. “Promotion is not just a reward but is the proof that an employer thinks that it is time to add more responsibilities to an employee’s existing set of responsibilities.” Comment and discuss in detail the significance of promotion.
- IX. Why managing a safety and healthy work environment is necessary within an organisation? Discuss in detail the how management of workplace safety and health issues could be done.

PUNJABI VERSION

ਨੋਟ : ਭਾਗ A ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ 10 ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2-2 ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਹਨ। ਭਾਗ B ਅਤੇ C ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—A

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

- I. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਦੇ ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰ ਲਿਖੋ :
 1. ਮਾਨਵੀ ਸਰੋਤ ਪ੍ਰਬੰਧਣ ਦੇ ਮਨੋਰਥ ਵਿਚਾਰੋ।
 2. ਮੁੱਢਲੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਤੋਂ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ?
 3. ਕਿਸੇ ਪਰਖ ਦਾ ਮੁਲ ਇਸ ਵਲੋਂ ਅਢੁੱਕਵੇਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ।
 4. ਮਾਨਵੀ ਸਰੋਤ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਰਜ ਕਰੋ।
 5. ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਵਿਚਾਰੋ।
 6. ਵੱਖਰੇ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦਰਜ ਕਰੋ।
 7. ਪਦ (ਅਹੁਦਾ) ਘਟਾਉਣ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ?
 8. ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿਚਾਰੋ।
 9. ਝਗੜਿਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ?
 10. ਵੱਖਰੇ ਕਰਨ ਦੇ ਲਾਭ ਦਰਜ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—B

- II. ਕੁਸ਼ਲ ਭਰਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਕਿਸੇ ਸੰਗਠਨ ਵਿਚ ਉਹ ਭਰਤੀ ਮਾਡਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਕਾਰਜ ਲਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਸਹੀ ਸਮੇਂ ਤੇ ਲਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਟਿੱਪਣੀ ਲਿਖੋ। ਭਰਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚਾਰੋ ਅਤੇ ਭਰਤੀ ਲਈ ਸਰੋਤਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- III. ਮਾਨਵੀ ਸਰੋਤ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿਓ। ਮਾਨਵੀ ਸਰੋਤ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੱਖਾਂ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਵਿਚਾਰੋ।
- IV. ਅਨੁਕੂਲਣ ਅਤੇ ਸਮਿਲਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਵਿਚਾਰੋ ਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲਣ ਅਤੇ ਸਮਿਲਤ ਕਰਨ ਦੇ ਲਾਭਾਂ ਸਬੰਧੀ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- V. ਇਕ ਨਿੱਗਰ ਮਾਨਵੀ ਸਰੋਤ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਿਆਪਕ ਕਾਰਜ (ਜਾਬ) ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਬ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਵਿਚਾਰੋ ਅਤੇ ਉਪਰੋਕਤ ਕਥਨ ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—C

- VI. ‘ਬਦਲੀਆਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਭਰਤੀ ਦੇ ਇਕ ਸਰੋਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।’ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਇਸ ਕਥਨ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋ? ਬਦਲੀਆਂ ਪਿਛੇ ਮਨੋਰਥ ਅਤੇ ਬਦਲੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਰ ਮਸਲੇ ਵਿਚਾਰੋ।

- VII. ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਚਰਚਾ ਕਰੋ ਅਤੇ ਉਦਯੋਗਿਕ ਸਬੰਧਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਪਹੁੰਚਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰੋ।
- VIII. ‘ਪਦ-ਉਨਤੀ ਨਾ ਕੇਵਲ ਪੁਰਸਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਹ ਸਬੂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਕ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਸੌਂਪਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ।’ ਟਿੱਪਣੀ ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਪਦ-ਉਨਤੀ ਦੇ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
- IX. ਕਿਸੇ ਸੰਗਠਨ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਕੰਮ-ਕਾਜੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਕਿਉਂ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ? ਦਸੋ ਕਿ ਕੰਮਕਾਜੀ ਥਾਂ ਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਕੰਮ-ਕਾਜੀ ਵਾਤਾਵਰਣ ਕਿਵੇਂ ਨਿਸਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ?
-